

УДК 141+801.73

Андрій БОГАЧОВ

ГЕРМЕНЕВТИЧНА ІСТИНА Й ДАВНЬОГРЕЦЬКИЙ ЛОГОС

В історії європейської думки герменевтичний досвід і фундаментальну структуру істини вивчали у двох аспектах — «об'єктивному» і «суб'єктивному», онтологічному й епістемологічному. Стаття містить спробу розв'язати принципове питання, як ці аспекти відповідають предмету актуальної герменевтичної філософії? До розв'язання цього питання автор залучає тлумачення давньогрецьких понять істини й логосу, пропонуване Гайдетером у «Бутті і часі». Гайдетерове поняття буття-у-світі розглянуто в аспекті герменевтичного досвіду та онтологічної структури істини. Указано на те, що це поняття виражає принципову координацію сфер буття — об'єктивного світу, буденного світу, життєсвіту. Автор показує, що Гайдетер порушує питання про вихідний герменевтичний досвід, який відсилає до поняття логосу в давньогрецькій філософії. Це поняття передбачає, що вислів не стосується ментального «образу» реальності, а структурно стосується самої речі. Логос — це буттєвий медіум суджень і речей; він є «місцем істини».

Ключові слова: герменевтика, онтологія, епістемологія, істина, логос.

В історії європейської думки герменевтичний досвід і фундаментальну структуру істини вивчали у двох аспектах — «об'єктивному» і «суб'єктивному», онтологічному й епістемологічному. У першому аспекті герменевтичний досвід постає як вихідний (до рефлексії) стосунок людини до світу — коли її життя «розчинене» у світі, — а також як тлумачення речей на ґрунті цього стосунку. Поступово виявилось, що цей стосунок визначає істотні риси нашого буття, які становлять предмет, так би мовити, «об'єктивної» герменевтики, тобто онтології розуміння. Проте довгий час у цій онтології не розрізняли докладно світ буденності й життєсвіт; ба більше, дедалі втрачали сенс життєсвіту, що приховувався тією мірою, якою буденність легітимували у світі мистецтва й відокремлювали від об'єктивного світу науки.

У другому аспекті герменевтичний досвід постає як теорія і практика рефлексивного тлумачення. Ідеться про «суб'єктивну» герменевтику, тоб-

то методологію тлумачення, що вивчила правила, засоби й умови інтерпретації як свідомі дії «суб'єкта» щодо предмета свого розуміння, переважно тексту. Таким чином, спосіб буття сенсу так чи інакше уподібнювали просторово-часовому об'єктові (атомарний сенс) та ізолювали від способу буття інтерпретатора.

Отже, систематичний розгляд *герменевтичного досвіду* потребує зіставлення його дорефлексивної та рефлексивної модальностей, що розглядувані в «об'єктивному» і «суб'єктивному», відповідно, онтологічному і методичному варіантах герменевтики. За основу зіставлення, вочевидь, має правити поняття *істини*, адже вона — мета і зміст герменевтичного досвіду.

Зауважмо, *науковий досвід* теж претендує на досягнення цієї мети, навіть претендує на винятковий стосунок до істини; хоч філософія й щоразу збентежувала науковців питанням про взаємозв'язок одиничного досвіду суб'єкта і загальної *наукової теорії*, який не вдається цілком прояснити в пошуках *об'єктивної істини*. Крім того, філософія порушувала щодо *наукового досвіду*, представленого як знання у формі «апофантичних» суджень, не менш складне питання: як ці знання та їхній «суб'єкт» (абстрактний агент) стосуються реальності самої по собі та цілісної картини світу? Критичному розумові не легко пристати на думку метафізики — збережену модерною натурфілософією, — що, мовляв, є можливою об'єктивна картина світу в цілому, тобто пізнання всього ланцюга буття як універсальної ієрархії сущого, наприклад, у вигляді еволюційних сходинок організації (субординації) матерії аж до свідомості й суспільства.

Антиметафізична позиція багатьох філософів і науковців зумовлена усвідомленням принципової недовершеності та конкуренції картин світу. Цю думку підсилює розуміння наявності в кожній людині імпліцитного, фонового знання життєсвіту, яке неодмінно гетерогенне, а в разі об'єктивації — зникне. Ось чому герменевтичний досвід у світлі філософії виступає як передусім практика, спосіб буття у світі. Відсутність прямої потреби у власній теорії, перформативність істин цього досвіду, наявність оцінних суджень, заборонених для наук про факти, давали змогу герменевтиці не виглядати відірваною від стосунку конкретної людини до буття взагалі та буттєвої царини інтерсуб'єктивності зокрема.

Утім, підкреслимо знов, тенденція відмежувати герменевтику від способу буття людини, «суб'єктивувати» її через побудову «герменевтичного методу»¹ осягнення *істини емінентних висловлень*² теж раз у раз виникала

¹ Ідея герменевтичного методу заперечує основну тезу «об'єктивної» герменевтики про те, що розуміння є саморозумінням. Теза означає, що історична й тілесна самість того, хто розуміє, неодмінно входить до горизонту розуміння й визначає розуміння, і навпаки.

² Емінентними, тобто значливими, висловами Г.-Г. Гадамер називає ті, які стосуються загального, а не дискретної реальності, тобто в яких виступає феномен, а не дається інформація.

в історії європейської культури. Це, мабуть, було наслідком впливу наукової моделі пізнання. Ця тенденція не інша, до речі, від наукової тенденції щодо історії. Справді, як вирізняємо значення слова «історія», говорячи про «об'єктивну», реальну історію («перебіг подій»), а потім — оповідь про цю реальність і «суб'єктивну» науку про них, так само вирізняємо щодо герменевтики первинне, життєве тлумачення, потім — практику тлумачення виразів історії та рефлексію щодо тлумачення. Окрім того, рефлексія щодо історії може бути «суто науковою», зі своїми методами дослідження історії, а може бути філософською — так звана філософія історії, зокрема епістемологія історії, історіософія. Ясна річ, герменевтика теж упредметнюється у філософській рефлексії. Тож окрім «наукового методу» тлумачення, — тлумачення тих же історичних джерел, — маємо філософську герменевтику, зокрема онтологію розуміння.

Окреслена семантика слів «історія» і «герменевтика» показує різний сенс поняття істини. Є істина буденності, істина оповіді, а також істина методичної та онтологічної рефлексії (теорія); отже, є інтерсуб'єктивна істина життєсвіту (справедливість), істина світу буденності (правда) та істина об'єктивного світу («естина»), — відповідно до трьох сфер буття, що перетинаються, точніше, розмикаються в бутті-у-світі.

Поняття буття-у-світі (*In-der-Welt-sein*³), звісно, слід роз'яснити в стосунку до герменевтичного досвіду як фундаментальної структури істини. Коли Мартин Гайдегер доби «Буття і часу» запроваджував це поняття, він — здавалося багатьом — пов'язував його насамперед з типологією істини, котру, мовляв, бачив як градацію істинності від первинного досвіду «розчинення» у буденному житті й до розриву між суб'єктом природничої науки й об'єктивним світом, а також — від первинної структури істини про цінності (належне, ціль, телеологія) і до істини про факти (сущє, засоби, кавзальність). Однак, думаю, пізнього Гайдегера й Гадамера вже ніхто не звинуватить у тому, що вони продовжували будувати метафізичну онтологію істини. Адже ці філософи замість *універсальної субординації* різновидів істини по-своєму виражали фундаментальну структуру *принципової координації* царин буття — об'єктивного світу, буденного світу, життєсвіту — у герменевтичному досвіді.

Перший том головної праці Ганса-Георга Гадамера «Істина і метод» [4] (1960) складається з трьох частин, присвячених трьом різновидам досвіду — мистецькому, історичному й мовному. Як видно, Гадамера цікавила передусім координація (кореляція) буденного світу і життєсвіту, сфер суб'єктивності й інтерсуб'єктивності, яка найкраще, феноменально,

³ У цьому понятті німецький відповідник «буття» є дієслово (*sein*), а не іменник (*das Sein*), тому поняття можна перекласти як «бування-у-світі», що, мабуть, ліпше виявить його зв'язок із поняттям герменевтичного досвіду, адже досвід — це передусім процес, а не результат.

виступає в мистецькій оповіді, а загалом — у мистецькому та історичному досвіді. Гайдегер окреслює цю ж тему в «Початку художнього твору» [8] (1936) та інших працях, а також невпинно розвиває мовну тему. Тему координації об'єктивного світу природничої науки та буденного світу він досліджує пізніше, у низці праць із філософії техніки, найвідоміша з яких — «Питання про техніку» [7] (1953).

Словом, якщо в герменевтичній філософії поняття буття-у-світі й герменевтичний досвід відсилають до фундаментальної структури істини, то як урешті її слід розуміти? Де знайти підхід до розв'язання проблеми: ця структура істини вихідна в онтологічній градації істини чи вихідна в сенсі медіума сфер буття — місця співданості об'єктивного, суб'єктивного та інтерсуб'єктивного світів? Як на мене, оце питання «об'єктивної» герменевтики має першу відповідь у «Бутті і часі» Гайдегера. Більш того, у цій роботі Гайдегер пропонує революційний погляд на предмет «об'єктивної» герменевтики. Якщо раніше герменевтику переважно вивчали стосовно поняття тексту в досвіді *риторики*, *семіотики* та *критики*, то Гайдегер почав запитувати про герменевтичний досвід, що відсилав до поняття *логосу в первинному досвіді філософії*. Спробую далі проаналізувати зміст цього початку.

Мартин Гайдегер не протиставляє терміни тлумачення і розуміння. У «Бутті і часі» він визначає «тлумачне розуміння» як екзистенціал, спосіб буття у світі, й наголошує, що тлумачення — це розроблення первинного (дорефлексивного) розуміння. Свою філософію Гайдегер теж розуміє як тлумачення. Зокрема, він провадить як тлумачення свою трансформацію феноменології, здебільшого як тлумачення давніх греків. Гайдегер ставить до філософії як до справи вдумливого перекладу греків — своєрідного діалогу з ними.

Однією з підстав діалогу з давньогрецькими філософами було Гайдегерове відкриття, що вони не дотримувалися звичного для нас, «аристотелівського», поняття істини: *veritas est adaequatio rei et intellectus*. Молодий Гайдегер угледів глухий кут, у який заводить *пізнавча формула структури істини* як відповідності між пізнанням і його предметом. Ця структура стає самоочевидною за Середньовіччя і лишається такою за Нового часу, наприклад, для Імануеля Канта [9; 214-215]. Однак модерна філософія не знайшла переконливої відповіді, що є буттєвий медіум, у якому реальність і думка здобувають щось спільне між собою, тобто що є ширша онтологічна структура, де «сходяться» об'єктивний світ і світ суб'єктивності. Дуалізм цих світів марно намагалися здолати або на ґрунті *ідеалістичного* трактування об'єктивної реальності, яку відшукували «всередині» онтологізованого суб'єкта, або на ґрунті *натуралістичного* трактування думки, яку змальовували як «властивість» об'єктивних процесів (натуралістичний

принцип тотожності свідомості й людського мозку). Не долає меж пізнавчої формули й *деонтологія*, що відмовляється онтологічно обґрунтувати незалежність істинної норми (значливість судження) від емпіричного акту судження і його наслідків; тут належне (δέον) — це зміст інтелекту, котрий унаслідок пізнання належно змінює відповідну реальність.

Зупинімось докладніше на *модерній структурі істини*, бо вона накладає свій карб на всю сучасну «суб'єктивну», або епістемічну, герменевтику. Отже, для нас є очевидним, що ментальні акти не можуть бути причиною фізичних дій, позаяк, згідно з науковим поняттям детермінізму, причина і дія є зв'язок подій однієї буттєвої сфери, наприклад, фізичних подій. Ясна річ, свідомість і фізична дія нашого тіла існують у різних сферах буття⁴. Коли Кант причиною моральної дії назвав чисту — або розумну, добру — волю, він, подібно до решти новочасних філософів, не відповів на питання, як у людському бутті взаємодіє ментальний порядок свободи, телеологічний порядок волі, — до речі, воля є також інстинктивним спрямуванням до родової мети, несвідомим потягом, — і порядок поведінки у світі природного і соціального детермінізму. Кант є унікальною постаттю світової філософії, бо навіть не намагався обґрунтувати координацію чи субординацію сфер буття, тим самим визнавши нерозв'язність основної проблеми онтології, а разом і герменевтичної проблеми взаєморозуміння. Натомість Гайдегер описує в «Бутті і часі» фундаментальну онтологічну структуру. Окреслімо її спочатку так. Первинна даність життя — це ідентичність «я» з історично-тілесною самістю і розкритість просторово-часового світу буденності⁵. Звичайно, єдність «я» із згаданою самістю відрізняється за своїм способом (екзистенціал) від його єдності з природним світом; «я» ідентичне з розкритістю світу (Erschlossenheit der Welt), а не з науковим світом об'єктивного детермінізму.

Хиба суб'єктивістів, приміром Канта й Гусерля, у тому, що вони ідентифікують «я» свідомості з тілом серед інших тіл природного світу кавзального детермінізму, і водночас уважають «я» свідомості породжувальним принципом цього світу. Як взаємодіє «я» свідомості з фізичним світом — це *психофізична проблема*. Вона ж є модерною проблемою істини, бо впливає з пізнавчої структури істини. Також *проблему суб'єктивізму* варто переформулювати в термінах психофізичної проблеми: як пов'язані між собою 1) буття як горизонт або джерело сенсу і 2) буття у вигляді світового цілого, у якому ми усвідомлюємо себе частиною, причиною детермінова-

⁴ Ментальні акти інтуїтивно здаються невіддільними від тіла, але на цій підставі можна казати лише про «тілесну основу думки» або «розумову функцію мозку». Замість ментальної детермінації тілесної дії ми вельми непевно стверджуємо про фізичне «вираження» думки й волі або про розумове «визначення» дії. Щоправда, існують радикальні натуралісти, які цю непевну термінологію вважають лише хибним наслідком «народної психології». Про них див.: [5; 160–163].

⁵ Див. докл.: [2; 130–131].

ною? Певно, буття в першому сенсі та буття в другому природно постають як полюси в універсальній градації істини. Також певно, що Кант усунув між вільною дією і фізичною дією неодмінного посередника — життєву сферу телеології (несвідоме, родова запрограмованість). Відтак Кант не міг пояснити, чому існування розумної істоти розщеплюється на феноменальне Я, підпорядковане принципу природної кавзальності, і ноуменальне Я, підпорядковане моральному закону вільності.

З глухого кута, за Гайдегером, нас виводять давні греки, бо не просто інакше тлумачать «місце істини» в пізнавчій структурі, а інакше бачать структуру істини. Вони бачили саме *фундаментальну структуру істини*, а не похідну від неї пізнавчу структуру, яка ставить нас, через хибне визнання її фундаментальності, перед альтернативою: «місце істини» або в пізнанні-судженні (суб'єкт), або в речі-бутті (об'єкт). Греки якраз не мали за основу філософії суб'єкт-об'єктну структуру пізнання. Тому, скажімо, їхня філософія не вміщується в історико-філософську схему Апеля–Габермаса: античний об'єктивізм, новочасний суб'єктивізм, новітній інтерсуб'єктивізм. За Гайдегером, фундаментальну структуру істини (ἀλήθεια⁶) як *розкритість* «найдавніша традиція античної філософії первинно передбачала, а дофеноменологічно й розуміла» [9; 219]. Можна сказати, це феноменологічна структура істини, яку Гайдегер окреслив у своїх працях як герменевтичну істину⁷.

У «Бутті і часі» наголошено, що визначення істини як розкритості (Entdecktheit) — не заперечення філософської традиції, а якраз «вихідне її освоєння» [9; 220]. Гайдегер у § 44 «Ось-буття, розімкненість та істина» посилається на слова Парменіда, Геракліта й Аристотеля, які, на його погляд, розуміли, що *самі речі* показують себе у висловленні. Вислів стосується не ментального «образу реальності», а самої речі, і стосується структурно, а не кавзально. Тож буттєвим медіумом для судження і речі, за Гайдегером, є *логос*, йому належить істина [9; 219]. Та й справді, логос для давніх греків загалом не править за дещо внутрішнє (суб'єкт, «внутрішній логос» Аристотеля) чи зовнішнє (об'єкт). Вони не запитували, як пізнання «виходить» із сфери суб'єкта до світу, бо вважали, що логос пізнання первинно вже у світі. Він, як мовлення (Rede), — додає Гайдегер, — спосіб буття ось-буття,

⁶ Грецьке слово «істина», на думку Гайдегера, означає «не-прихованість», ἀ-λήθεια (α тут alpha-privativum), що походить від λανθάνω, «бути прихованим», «бути непомітним».

⁷ Питання істини Гайдегер розробляв протягом життя як головне питання буття та істини (питання Парменіда [9; 212–213, 222–223]; див. зокрема Гайдегерові лекції зим. семестру 1942–1943 рр. під назвою «Парменід»). Е. Тугендгат зазначає в «Гайдегеровій ідеї істини» [6] (1964), що вже в «Бутті і часі» висловлені всі істотні рішення, засновкові для поняття істини, яке й потім пропонував Гайдегер як «просвіток», «істину буття» (див. насамперед праці: «Про сутність істини», «Початок художнього твору», «Лист про “гуманізм”», «Питання про техніку», «Сутність мови», «Кінець філософії та завдання думки»); В. Бімель, навпаки, у «Маргині Гайдегера» [1] стверджував, що Гайдегер невпинно розвивав своє поняття істини.

екзистенціал, відповідно, *істина як розкритість речі* належить ось-буттю (Dasein). Останнє править за цілу онтологічну структуру («носія» [9; 216]) для стосунку судження і речі, для «феноменального зв'язку показування» [9; 217] як інтенційної єдності розкриття (Entdecktsein) речі у вислові з себе-показом (Sich-zeigen) речі.

Ось-буття має фактичну *розімкненість* (Erschlossenheit) світу за свою основну конституцію, тобто є буттям-у-світі, первинно вже є «зовні» щодо «суб'єкта пізнання», у безпосередньому стосунку зі світом (вихідний досвід). Розкритість речі вможливлено розімкненістю світу [9; 220] (пізніше це в Гайдегера «просвіток буття»), яку слід у вихідному, фундаментальному значенні називати «істинною». Ця екзистенціально-онтологічна основа показування виступає як *вихідний феномен істини*, тому «первинно істинне» є те, що розкриває, — це саме ось-буття, а «вторинно істинне» — буття-розкритим (розкритість) [9; 220]. Гайдегер зауважує, що «*ось-буття існує “в істині”*» [9; 221], і бере «в істині» в лапки, щоб, мабуть, підкреслити: істина — аж ніяк не ширша онтологічна структура, у яку входить ось-буття, навпаки, ось-буття існує способом герменевтики, герменевтичної істини. «Вислів і його структура, апофантичне як, фундаментовані в тлумаченні та його структурі, герменевтичному як, і далі — у розумінні, розімкненості ось-буття» [9; 223]⁸. Це означає, що «змога бачити» у вислові саму річ залежить для греків не лише від чистого сприйняття (αἴσθησις) «ідеї», від νόησις; отже, «апофантичний логос» не лише διανοεῖν [9; 226], він ґрунтується, сказати б, у «герменевтичному логосі», який «вторинно» й дофеноменологічно виступає для греків як міф і етос⁹, «онтична певність (Bestimmtheit) ось-буття, яку ми називаємо розумінням буття (Seinsverständnis)» [9; 213]. А «первинно» й онтологічно «герменевтичний логос» — ми ще визначимо: філософський досвід — постає як розуміння, котре є буттєвою конституцією ось-буття, якій належить розімкненість самого свого буття. Зауважмо, ця розімкненість як істина екзистенції [9; 221] відмінна від істини «самої речі». Основний акцент Гайдегерового визначення істини — на «первинній істинності» екзистенції як часовому бутті ось-буття (предмет «об'єктивної» герменевтики), а не «вторинній істинності» речі (предмет «суб'єктивної» герменевтики). Цього якраз не помічає звичайна критика Гайдегера. Наприклад, Ернст Тугендгат уважає, що Гайдегер просто гіпостазував розкритість, утратив зв'язок розкритості з істинністю «речі самої по собі», який мав принципову вагу для Гусерлевого трактування істини.

⁸ Див. докл. про «апофантичне як» і «герменевтичне як»: [2; 227–229].

⁹ Див. мою статтю, де тлумачено вислів Аристотеля з «Політики», що політичне (суспільне) буття людини відрізняється від стадного завдяки логосу: [3, с. 92–93]. Істотно, що Аристотель тут зазначає: логос дає сприйняття (αἴσθησις) відмінностей корисного і шкідливого, справедливого і несправедливого тощо.

Слід визнати, критику деякою мірою провокує поділ у § 44 «Буття і часу» на «первинну» і «вторинну» істинність. Насправді у трактаті не йдеться лише про обґрунтованість «вторинного» в «первинному» (онтологічна субординація), істинності речі — в істинності історичного горизонту зрозумілості буття. Загалом ідеться про *циклічну структуру взаємовизначення* речі та горизонту; а щодо *логосу* — про герменевтичне коло взаємозв'язку окремого сенсу з певною цілістю мовлення. Циклічність структури істини обумовлено часовістю ось-буття. Гайдегер у «Бутті і часі» спрямовує нас до висновку, що істина як розкритість і неприхованість — це фундаментальна онтологічна структура феноменальної співданості царин буття (суб'єктивність, об'єктивність, інтерсуб'єктивність) в ось-бутті як бутті-у-світі.

На противагу синкретичній ментальності архаїки, філософський логос — доводить Гайдегер — диференціює сфери буття, проте диференціює не метафізично, не так, щоби звести їх до базових зв'язків однієї сфери — чи то об'єктивності, чи то суб'єктивності, чи інтерсуб'єктивності. Гайдегер в історії метафізичної диференціації як універсальної субординації бачив єдність метафізики і європейських наук, отже, «забування буття». Поновлення питання про буття в герменевтичній філософії починається зі збагнення, що не можна із речі, — якщо ми намагаємося зрозуміти її сенс, — усунути її застосування, аплікацію, у певному культурному горизонті й у певній комунікативній ситуації, бо це буттєві сфери інтерсуб'єктивності та суб'єктивності. Не можна в герменевтичному досвіді сенсу уникнути онтологічного кола інтерпретації, тобто співданості, кореляції в інтерпретованому предметі різних онтологічних вимірів, а саме: об'єктивного світу і суб'єкта інтерпретації з його культурою, історією та мовою (інтерсуб'єктивність). Філософське гасло «Від міфу до логосу!» годі тлумачити метафізично — як заклик відкинути буденну синкретичну свідомість (δόξα) заради знання фундаментального ладу всього буття (επιστήμη). Логос філософії — це не так логіка науки, як мова буття.

Література:

1. Бимель В. Мартин Хайдеггер, сам свидетельствующий о себе и о своей жизни / Вальтер Бимель; [пер. с нем. А. Верникова]. — Челябинск: Урал LTD, 1998. — 285 с.
2. Богачов А. Досвід і сенс / Андрій Богачов. — К.: Дух і літера, 2011. — 333 с.
3. Богачов А. Відкритий політичний світ — прихований демократичний етос / Андрій Богачов // Філософська думка. — 2009. — № 1. — С. 80–95.
4. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Ганс-Георг Гадамер; [пер. з нім. О. Мокровольського]. — Т. 1. — К.: Юніверс, 2000. — 464 с. — (Філософська думка).

5. Добронравова І. С., Білоус Т. М., Комар О. В. Новітня філософія науки / І. С. Добронравова, Т. М. Білоус, О. В. Комар. — К.: Логос, 2009. — 241 с.
6. Тугендхат Э. Хайдеггеровская идея истины; [пер. с нем. И. Инишева] // Исследования по феноменологии и философской герменевтике. Антология. — Минск: Европейский гуманитарный университет, 2001. — С. 135–145.
7. Хайдеггер М. Вопрос о технике / Мартин Хайдеггер // Хайдеггер М. Время и бытие; [сост., пер. с нем., вступ. статья и комментарии В. В. Бибикина]. — М.: Республика, 1993. — С. 221–237.
8. Хайдеггер М. Исток художественного творения / Мартин Хайдеггер // Хайдеггер М. Работы и размышления разных лет; [сост., пер. с нем, вступ. статья и прим. А. В. Михайлова]. — М.: Гнозис, 1993. — С. 47–116.
9. Heidegger M. Sein und Zeit / Martin Heidegger. — Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1993. — 445 S.

Андрей Богачёв. Герменевтическая истина и древнегреческий логос

В истории европейской мысли герменевтический опыт и фундаментальную структуру истины изучали в двух аспектах — «объективном» и «субъективном», т. е. онтологическом и эпистемологическом. Статья содержит попытку решить принципиальный вопрос: как эти аспекты соответствуют предмету актуальной герменевтической философии? Для его решения автор привлекает истолкование древнегреческих понятий логоса и истины, предложенное М. Хайдеггером в «Бытии и времени». Хайдеггеровское понятие бытия-в-мире разъясняется в аспекте герменевтического опыта и онтологической структуры истины. Указано, что это понятие выражает принципиальную координацию сфер бытия — объективного мира, обыденного мира, жизненного мира. Автор показывает, как Хайдеггер ставит вопрос о изначальном герменевтическом опыте, который отсылает к понятию логоса в древнегреческой философии. Это понятие предполагает, что высказывание не относится к ментальному «образу» реальности, а структурно относится к самой вещи. Логос — это бытийный медиум суждений и вещей; он — «место истины».

Ключевые слова: герменевтика, онтология, эпистемология, истина, логос.

Andriy Bogachov. Hermeneutic Truth and Ancient Greek Logos

In European intellectual history, studies of hermeneutic experience and fundamental structure of truth were concerned with “objective” and “subjective” aspects, i. e., ontological and epistemological ones. The paper tries to solve the principal problem: how do these aspects correspond to the subject matter of modern hermeneutic philosophy? The author shows that solving of this problem involves Heidegger’s interpretations of ancient Greek concepts of truth and logos, which are given in “Being and Time”. Heidegger’s “being-in-the-world” concept is explained concerning hermeneutic experience and ontological structure of truth. This concept explores the fundamental coordination of objective world, ordinary world and the life world. The author clarifies how Heidegger defines primordial hermeneutic experience, which refers to the concept of Logos in Ancient Greek philosophy. This concept means that a proposition does not relate to a mental “image” of reality but structurally relates to a thing itself. The Logos is the medium for a discourse and things; it’s “the place of truth”.

Keywords: hermeneutics, ontology, epistemology, truth, logos.